

I.

Асирійський цар Асархадон

Льва Толстого.

II.

Чортова корчма

Олекси Стороженка.

III.

Лесь преславний гайдамака

Бориса Грінченка.

IV.

Історія про грецького князя і чудесного лікаря Дубана.

(З тисяча і одної ночі).

Ціна 10 цт.

1915.

Накладом Руської Книгарні

850 Main St.

Winnipeg, Man.

I.

Асирійський цар Асархадон

Льва Толстого.

II.

Чортова корчма

Олекси Стороженка.

III.

Лесь преславний гайдамака

Бориса Грінченка.

IV.

Історія про грецького князя і чудесного лікаря Дубана.

(З тисяча і одної ночі).

1915.

Накладом Руської Книгарні

850 Main St.

Winnipeg, Man.

АСИРІЙСЬКИЙ ЦАР АСАРХАДОН.

Асирійський цар завоював державу царя Лаїля. Зруйнував і спалив усі міста, усіх-же мешканців перегнав на свою землю, військо перебив, а самого царя Лаїля посадив у клітку.

Лежачи в ночі на своїм ліжку, цар Асархадон думав про се, якою смертю карати Лаїля? Нараз почув коло себе шелест і, відкривши очі, побачив старця з довгою бородою і з добрячим поглядом.

— Ти хочеш карати смертю Лаїля? — запитав старець.

— Так, — відповів цар. — Я лиш не придумав ще, якою смертю вкарати його.

— Та-ж цар Лаїль се ти, — сказав старець.

— Се неправда, — відповів цар, — я — то я, а Лаїль — то Лаїль.

— Ти і Лаїль то все одно, — сказав старець. — Тобі лиш видаєть ся, що ти не Лаїль, а Лаїль не ти.

— Як здаєть ся? — запитав цар. — Я ось лежу на мягкім ліжку, докруги мене покірні мені раби і невільниці, а завтра буду я, як і сьогодні бенкетувати з моїми приятелями, — а Лаїль наче птах сидить у клітці, а завтра буде з висолопленним язиком сидіти на палі і корчити ся доти, поки не здохне, а тіло його буде розірване собаками.

— Ти не можеш знищити його життя, — сказав старець.

— А як-же се було з тими 14 тисячами во-
яків, котрих я убив і з їх трупів зложив високу мо-
гилу? — відповів цар. — Я живий, а їх нема; зна-
чить ся могу знищити житє.

— По чім се ти знаєш, що їх нема?

— По тім, що я не бачу їх. Головнеж се, що
вони мучились, а я ні; їм було кепсько, а менї
добре.

— І се також лиш видаєть ся тобі. Ти мучив
самого себе, а не їх.

— Не розумію тебе, сказав на се цар.

— А хочеш зрозуміти? — запитав старець.

— Хочу.

— Підійди сюди, — приказав старець вказу-
ючи цареви на ванну повну води.

Цар встав і підійшов до ванни.

— Роздягни ся і вийди у ванну.

Асархадон зробив се, що приказав йому ста-
рець.

— Тепер, як лиш я пічну ляти на тебе сю во-
ду, — сказав старець, зачернувши в кварту води,
— пірни з головою.

Старець наставив кварту над головою царя :
цар пірнув у воду.

І як тільки цар Асархадон пірнув, він почув
себе вже не Асархадонем, а иншим чоловіком. І
ось, чуючи себе тим иншим чоловіком, він бачить
себе лежачого на багатій постели з гарною жін-
кою. Він ніколи не бачив тої жінчини, але він
знає, що се його жінка. Жінка ся встає і каже до
нього: »Дорогий мій мужу Лаїлю, ти втомив ся від
праці вчорашнього дня і тому спав довше, як зви-
чайно, але я стерегла твого спокою і не будила
тебе. Тепер же князі очікують на тебе у великій
палаті. Одягай ся і ходи до них«.

І Асархадон, розуміючи з сих слів, що він є
Лаїль, не дивує ся сьому, лиш дивно йому, що він

до тепер не знав сього. Отже встає, одягаєть ся і йде у велику палату, де ждуть на нього князі.

Князі низьким поклоном аж до землі витають свого царя Лаїля, відтак встають і на його приказ сідають перед ним, а найстарший із князів починає говорити про се, що не можна довше терпіти всіх наруг лютого царя Асархадона і треба йти проти нього війною. Але Лаїль не годить ся на се, лиш приказує післати до Асархадона послів, щоби його усовістити і каже князям розійти ся. По сім він іменує поважних людей своїми послами і наказує їм про се, щовони мають переказати цареви Асархадонові.

Покінчивши сі справи, Асархадон, почувачи себе Лаїльом, виїжджає в гори на польоване за дикими ослами. Польоване повелось. Він сам убиває двох ослів і вернувши до дому, бенкетує зі своїми приятелями, дивлячись на танці невільниць.

Другого дня, як звичайно, він виходить на двір, де очікують на нього прошаки, підсудні і убогі, та рішає предложені йому справи. Покінчивши сі справи, він іде знов на улюблену свою забаву-польоване. І сього дня здаєть ся йому самому убити стару львицю і захопити її двоє львинят.

По польованю він знова бенкетує із своїми приятелями, забавляючись музикою і танцями, а ніч проводить з улюбленою своєю жінкою.

Так живучи, проводить він дні і тижні, очікуючи повороту своїх послів висланих до того царя Асархадона, котрим він був перше.

Посли вертають аж за місяць з відрізними носами і ухами.

Цар Асархадон казав переказати Лаїльові, що се, що зроблено з його послами, буде зроблено і з ним, коли він зараз не припле на окуп визначену суму срібла, золота і кипарисового дерева та не приїде сам поклонити ся Асархадонові.

Лаіль, що був перше Асархадомом, знову скликає князів і нараджує ся з ними просе, що треба робити. Всі кажуть одногolosно, що треба, неочікуючи нападу Асархадона, йти на нього війською. Цар годить ся на се і стаючи на чолі війська, іде в похід. Похід тягне ся 7 днів. Кожного дня цар обїздить військо і розбуджує хоробрість у своїх вояків. На осьмий день його війська сходять ся з військами Асархадона серед широкої долини на березі ріки. Війська Лаїля хоробро бють ся, але Лаіль, що був перше Асархадомом, видячи, що вороги наче муравлі збігають ся з гір, заливають собою долину і перемагають його війська, кидаєть ся в своїй колясі в середину битви, пробиває і рубає ворогів. Але війська у Лаїля на сотки, а у Асархадона — на тисячі, і Лаіль чує, що він ранений, та що беруть його в неволю.

Десять днів іде він з иншими невольниками закований серед вояків Асархадона. На десятый день приводять його в місто Ниневію і замикають в клітку.

Лаіль терпить не стілько від голоду і ран, кільки від сорому і від розпуки та свого безсилля. Він почуває себе безсильним відплатити ворогові за все зло, котре він терпить. Одно що він може, се те, що не дасть приводу своїм ворогам радіти його терпіннями. Він твердо постановив, нужно, без нарікань зносити все те, що з ним буде.

Двайцять днів сидить він в клітці, очікуючи кари. Він бачить, як відводять на місце страчення його рідних і приятелів. Чує стогони караних; одним з них відрубують руки і ноги, а з других живцем днуть шкіру, але він не оказує ні тривоги, ні болю, ні страху. Бачить, як пахолки ведуть його любу жінку в кайданах. Він знає, що ведуть її за невольницю до Асархадона. І він переносить се без жалю.

Та ось два кати отвирають клітку і затагнувши йому ременем руки за спиною, підводять його до залятого кровію місця кари. Лаїль бачить острій скривавлений палець, з котрого що йно зірвали тіло помершого на нім приятеля Лаїля. Лаїль догадується, що палець сей освободили для його страчення.

З нього знімають одягу. Лаїль жахається глянувши на худоту свого, колись сильного, гарного тіла. Два кати підхоплюють се тіло за худі рамена, піднімають і хочуть опустити на острій палець.

— Зараз смерть, загибель, — думає Лаїль і, забувши свою постанову видержати мужно в спокою до кінця, він, ридючи, молить о помилуване Нїхто не помилує його.

»Таж се не може бути, думає він, — я мабуть сплю. Се сон«. І він силкує ся, щоби пробудити ся. — Адже я не Лаїль, я Асархадон, — думає він.

Ти і Лаїль, ти — і Асархадон, — чує він якийсь голос і почуває, що трачене починає ся. Він скрикує і в тій хвилі висуває голову з води. Старець стоїть над ним, виливаючи йому на голову з кварти останок води.

— О, як я страшно змучив ся! І як довго! — каже Асархадон.

— Де там довго, — мовить старець. — Ти що йно пірнув і в тій хвилі назад висунув голову з води. Чи ти зрозумів тепер?

Асархадон нічого не відповідає лиш з страхом дивить ся на старця.

— Чи зрозумів ти тепер? — питає далі старець. — Се ти і ті жовніри, котрих ти поубивав — се ти також. І не лиш жовніри, але і ті звірі, котрих ти убивав на польованю і пожирав на своїх бенкетах, були також — ти. Ти думав, що жите лиш в тобі, але я стягнув з тебе заслону обману і ти по-

бачив, що ділаючи зло иншим, ти чиниш його і собі. Житє одно у всім і ти проявляєш в собі лиш частину сього одного житя. І лиш в сій одній частині житя, в собі, ти можеш поліпшити, або погіршити, побільшити, або поменшити житє. Уліпшити житє в собі ти можеш лиш сим, що будеш руйнувати перегороди, що відділюють твоє житє від инших сотворінь, будеш уважати инші сотворіня собою і любити меш їх. Знищити житє у инших сотворінь се не в твоїй власти. Житє убитих тобою сотворінь щезло з твоїх очий, але не знівечилось. Ти думав продовжити своє житє і вкоротити житє иншим, але ти не в змозі сего зробитк. Для житя нема ні часу, ні місця. Житє — хвилина і житє — тисячі літ, і житє твоє і житє всіх видимих і невидимих істот світа — однаково рівне. Знівечити житя і переинакшити не можна, тому, що воно лиш одно є. Все проче лиш нам видаєть ся.

Сказавши се, старець зник.

На другий ранок цар Асархадон приказав увільнити Лаїля і всіх забраних в неволю, та заперестав карати смертю.

На третій день він прикликав до себе свого сина Ашурбаніпала і передав йому царство, а сам пішов з разу в пустиню, роздумуючи над тим, про що довідав ся від таємничого старця. А потім почав він ходити у виді мандрівника по містах і селах, проповідуючи людям, що житє одно і що люди роблять зло лиш собі, коли хотять чинити зло иншим сотворіням.

З російського переклав

А. Веретельник.

Чортова корчма.

(Антону Андрієвичу Глушановському).

Раз походом із курської губернії в херсонські степи, переправившись через Дніпро, прийшов наш штаб на днівку в село Сведовок. Село розкинулось у долині а кругом оточували його високі гори, вкриті відвічним лісом. Мені сказали, що в лісі богацько валюшнів, і я, на другий день, пішов полювати. Щоб не заблудити ся в гущах, я узяв з собою хазяйського сина, парубка по дваццятому року; думаю собі: проведе, а часом як вистрелю на плесі качку, то буде кому й витягти. В лісі валюшнів здіймалось до біса, так за гущиною не зручно було стріляти; от ми, пообідавши у лісничого, вибрались із нетрів ік Дніпру, щоб полювати ще на качок та куликів.

Вже над вечір, як став стухати жар, повертались ми у село луговиною. Не доходячи зо три верстви до села, побачив я на горі велику руїну мурованої будови. Сонце сиділо і огненним промінням освічувало темні мури, а за ними наоколом чорнів ліс.

— Що се за руїна? — спитав я парубка.

— Се »Чортова корчма«, — відказав парубок.

— Як чортова?

— У сій корчмі колись, давно вже, шинкували чорти, тай досі що року перед різдвом бенкетують тутечки з відьмами.

— Хтож бачив як вони бенкетують?

— Були такі, що бачили, тай розказували тим, що не бачили.

Я зійшов на гору, щоб огледіти руїну. Корчма була стародавньої будівлі: широкі стіни й покої під зводами. В першому покою, на камяному помості, було розкидане скло від битих фляшок, кістки; а біля розваленної груби лежала кабиця, багацько битих горшків і купа попелу з вугіллям. Видко було, що тутечки ще не так давно щось готували і добре гуляли.

— Так, так, — сказав я, — бенкетували, тільки не знаю хто: чи люди, чи чорти?

— Комуж більш і товктись тутечки, — відказав парубок, — як не чортам! Яка нечиста мати понесе сюди чоловіка!

— Розкажиж мені, хто довідав ся, що в сій корчмі шинкували чорти? Як про се розказують?

— От, як про се розказують старі люди, — почав парубок. — Ще за часів Січи, недалечко від сїєї корчми доживав віку старий запорожець. Мав він хату на дві половини, на одній, у світличці, сам жив, а на другій жила бабуся, що його доглядала і годувала. Запорожця того всі поважали, бо дуже добра і чесна була людина; не гнула перед ним кирпи і старшина, ходили до його і прості люди, деколи заходили й Татари (бо й по татарськи знав) і Жиди; та він і чортів не цуравсь: — інколи й біси до його навертались, то він було розпитує їх і бавить ся з ними.

— Раз, перед різдвом, тільки що вернув ся він із всеночної, чує — щось шкряба біля дверей. Запорожець думав, що кітка, тільки відчинив, а в хату шасть чорт; хука в лапки і гуля халяндри, бачите — дуже приморозило, так чорта проняв ци ганський піт.

»Тай змерз же!« каже чорт, »такий мороз, що аж очи зліпають ся! Будьте ласкаві, добродію, пустіть погріти ся« .

»Грій ся, вражий сину«, каже запорожець, поскубши тихенько за вухо чорта.

»Спасибі вам, добродію, — каже чорт, »за вашу ласку«. Тай сів біля грубки.

»Відкіля се«, спитав запорожець, »нечиста мати тебе принесла?«

»Здалека«, — каже чорт, »аж із того краю світа!«

»Щож ти там робив?« — спитав старий.

»Звісно що«, — каже чорт, »іскушав людей. Щож нам чортам більше й робити!..«

»І не обридне вам«, — каже запорожець, »чорт-батька-зна-чого блукати по світу! Пораб уже вам і вгамувати ся...«

»Е, добродію«, — каже чорт збіднівшись, »не наша сила, не наша й воля: — і в нас є старшина, сиріч начальство... треба бачите, слухати ся; скачи враже, як пан каже. А то який би його біс оттак і по світу товк ся! Подивіть ся лишень на мене: гасаючи, всі кіхтики на лапах попротирав, і шерсть по боках повилазила!... Та ще колиб ви знали, що вони вагадують тамечки в пеклі: понастроювали скрізь тих шинків, корчем, запроваджують бенкети, ігрища, гоцаки, тропаки, гопакки!...«

»Невелика ще біда«, каже запорожець, »із тих шинків, корчем і ігрищів: прийде чоловік у шинок, више собі на здоровля чарку горілки, зість оселедець-другий; зберуть ся на празник або в неділю парубки та дівчата, погуляють собі, потанцюють, а деякі спарують ся й одружать ся...«

»Колиб так«, — каже чорт, »то нічого булоб й казати; а то хоч би і в сій корчмі, що біля вас... чи ви знаєте, добродію, хто там шинкує?...«

»Казали — якийсь Жид!« — каже запорожець.

»Який вам Жид!« — відказав чорт, зареготавшись, »наш таки чорт, та ще й з Кієва відьми налітають«.

»Глянь!« — каже запорожець, »не знав я сього, а тоб пішов подивити ся!.. А тиж, чорте, — пита, »що там робиш?«

»Що я роблю?.. Танцюю« — каже чорт; сьогодні важний задамо бенкет, і музика таки наша пекельна буде, а вже які відьми із Києва назлітають ся, на віки гарні! Приходьте, добродію, до нас, побачите як я буду танцювати гопака і гоцака!«

»Пішов би«, — відказує запорожець, »так нікомуж мене провести, старий вже з біса став...«

»Яж вас проведу«, — каже чорт, »разом і підемо«.

»Добре!« — каже запорожець, »побачимо, як там у вас, у чортів, люди бенкетують«.

— Виголивсь запорожець, одяг червоний жупан із вельотами, що пообшпивані брузументами, обувсь у чоботи сап'янці, підперезав ся шалевим поясом, причепив шаблюку, і вусів не забув навапсити, та взявши чорта за хвіст, і пішов у корчму. Як зблизились ік корчмі, приглянув ся запорожець — аж перед ним не чорт уже, а парубок у чорному кобеняку, підперезаний червоним поясом, у смушевій шапці; і вже тримав його не за хвіст, а за кобеняк.

Увійшов запорожець у корчму, дивить ся — народу повнісінько як у церкві; по всіх ліхтарях позасвічувані свічки: дарма, що шабашкові, а палають неначе воскові в ставниках. Тільки вгледів арендар запорожця, зараз і підскочив до його з фляшкою.

»Мозе пан добродзій«, — каже, »дозволі килішек гданської вудки?«

»Всип«, — каже запорожець, »побачимо, що там за гданська!«

— Випив запорожець — аж зацмокав: така кріпка та смачна

»Мозе сце«, — каже орендар, »пан добродзій позволі килішек?«

— Випив запорожець і другу, якось йому повеселійшало, неначе помолодшав. А тут як ушква рять музики джинжируху! — тай гарнож грали, ма тери їх лихо: скрипка так і виспівує, бубони і гудуть гуркотять, цимбали мов дзвоники дзвонять. Як почув старий так аж жижки в його затрусились, самі ноги затупотіли. Зараз і почали танцювати. Дівчата такі гарні, одна в одну. Пішов у танець і той чорт, що привів запорожця. Знатно танцює, гаспидів син! Не вдержавсь і старий, ну, й собі по запорожськи і викрутасом, і вихилясом, цокотить підківками, вистрибує, ноги вище голови піддирає. Парубоцтво й дівчата кругом обступили, дивують ся на чорта вже не дивлять ся. Танцював старий, поки в його духу не захопило. А тут де, не взявсь орендар із фляшкою і знов до його.

»Мозе пан добродзій позволі килішек вудки?

— А запорожцю того тільки й треба; випив, трошки віддыхав і зно в пішов із чортом козачка. Як натанцювались, повів чорт старого по других покоях. Увійшли в один, усе парубки та дівчата, сидять собі парками; розмовляють і чоломкають ся. Увійшли у другий, аж там грають у карти: на столі грошей, мідні й срібні, а кругом стола людий-людий: були між ними і з сивими чубами... Не счув ся запорожець як і сам став грати. Здали карти раз, в друге — вже й таляра програв! Що за біс! думає собі, — у одного чоловіка усе тузи. Коли зирк, аж він виймає з кишені карти. Запорожець черк його по пиці, а той старого за груди.

»Е, ні«, — гримнув запорожець, »пострівай, роби що небудь одно, коли шахруеш, так і шахруй, а я почав тебе бити, так і буду товкти!« — Та і в друге йому затопив.

— Той гвалту; відкіля ні взявсь орендар, до запорожця, як крикне:

»За що ви бете моїх гостей?... Ми вас прозенемо з компанії!..«

»Мовчи чорте«, — гримнув запорожець, »зась тобі до людей, знай своє пекло!..«

»Який я цорт«, — відказує орендар, »я чесний єврей!«

»Брешеш«, — каже запорожець, »от як стягну з тебе жидівські галанці, тай відотну тобі хвіст, щоб знав як приймати шахраїв до гурту!..«

— А чорт, що привів запорожця, смик орендаря за шляфрок.

»Хто сахрує, хто?« — загугнів орендар; неначе й не знає хто.

»Ась хто«, — гримнув запорожець, та знов черк по пиці шахрая.

— А орендар до його:

»Як ти осміливсь опукувати пана добродзія«. Далі каже другим: »Забирайте, панове, його grosi і zenіть з карчми!.. Я приймаю тільки цесних людей!«

— Духом розхапали гроші, женуть шахрая в потилицю, а жид до запорожця з фляшкою.

»Мозе пан добродзій позволі килішек вудки?«

— Частує запорожця, а тут прибїгли дві дівчини, такі гарні, певно відьми: білі, повні, щоки горять, очи як зірочки яснійють; втомились танцюючи, так повні груди так і піднімають ся до гори. Вхопили старого під руки тай повели.

»Потанцюйте ще, добродію«, — просять, — »люди кажуть, що мабуть чорти у вас сидять у чоботях«.

»А може й сидять«, — каже запорожець, »бо чорт мене обував«.

— Знов пішов гайдука садити, так за відьом і держить ся; на силу вже чорт вивів його з корчми. Сказано: запорожська натура і байдуже йому: з яким би не гуляти!.. Повів чорт запорожця до до-

му; на силу дїба неборак: дуже таки втомив ся, обома руками держить ся за хвіст, аж стогне сердешний чорт. Як дійшов старий до своєї господи, попрощав ся з чортом, тай став стукати у двері. Відчинила бабуся, світить, а запорожець до неї, ну її обіймати та до серця тулити, а баба від його, трохи каганця не впустила.

»Бог із вами, добродію, що се ви робите, чи ви не здуріли?«

— На силу його утихомирила і положила спати. На другий день прокинув ся запорожець, дивить ся — бабуся стоїть коло його ліжка.

»А що«, — спитав запорожець, »чи вже благовістили до церкви?«

»Де вам благовістили!« — каже баба, добрі люди вже й пообїдали; я вже думала, чи не заснули ви на віки вічні!«

Як схопить ся запорожець, як крикне:

»Ну, не бісовогож тобі сина й чорти! Чого гаспиди наробили: на різдво не довелось мені в церкві бути й Богу помолити ся! Ні!«, каже, »сього не можна... Як таку волю їм дати, то вони всіх людий з пантелику зібють; мабуть не я один опізнивсь до церкви!...«

— Одяг ся і пішов до попа, розказав йому все як було, зібрали мірян, порадились, тай рішили: спалити діявольську корчму. так хоч і спалили, а всеж таки що року, перед різдвом товчуть ся і бенкетують тутечки чорти й відьми. Як бачите, — ніхто й цегли не бере на печі, боять ся. Так ся анатемська руїна мабуть буде стояти аж до кінця світа!...

— Добре, — додав парубок, — що тоді були на світі такі люди, як оцей запорожець, що розказую; було кому й довідать ся, що шинкують чорти; а теперички кождому байдуже...

Лесь

преславний гайдамака.

Гей, у Луцьку, славнім місті,
Там зійшлося не сто, не двісті,
А збирався люд увесь:
Подивитись кожен хоче,
Як то смерти тут доскоче
Гайдамака славний Лесь,

‡ ‡

Вже збудовано й помости,
Де дають страшної хлости,
Кат з сокирою стоїть;
Круг помосту, — то не жарти! —
Вояки пильнують варти —
Шабля в кожному блищить.

‡ ‡

Бакаляри і рахмістри,
Інші лавники й бурмістри
З патерицями в руках;
Швець зірвавшись од роботи,
Недошиті кинув боти, —
Поспішає так, що страх!

І дівчата полохливі,
Молодиці уродливі
І перекупки міські;
Мов метелик між квітками —
Між дівоцтвом і жанками
Віють ся жевжики меткі

‡ ‡

А в передній самій лаві
Страх моторні і цікаві
Дівка Хима й жіночки.
І про Леся, що він злючий
І рудий і поганючий,
Їх лепечуть язики.

‡ ‡

Хима, дівка соромлива,
Додає й свого ще дива:
»Кажуть, кров людськую пе! . .
Бо як їсти сяде тільки, —
Джура крови — не горілки
Повний кухоль подає«.

‡ ‡

— » От собака! От катюга!« —
Верещить одна і друга . . .
Аж ураз гукають: »Цить!«
Вся жінота поніміла!
Бий тебе небесна сила! —
На помості Лесь стоїть.

Стан високий, вус козацький,
Чорні брови і юнацький
Погляд сміливий, палкий:
Так тим поглядом проймає
Мов у душу зазирає,
Мов звеліти хоче їй.

‡ ‡

От як люди набрехали!...
А пан возний взяв шпартґали
Та й почав читати з їх,
Що сей Лесь є гайдамака,
Престрашений розбишака,
Наробив гріхів тяжких:

‡ ‡

Розбивав панів добреньких,
Убивав ксьондзів святеньких,
Забирав жінок, дівчат
І за сеє по статуту
Тую »голову зопсуту«
Відрубати має кат.

‡ ‡

»Раз на світ родила мати, —
Тільки раз і помирати!« —
Лесь як гримне у той час:
»Прощавайте, громадяне!..
Ну, катюго! сили стане,
Щоб утяти шию враз?«

Нахилив ся до колоди,
Кат сокиру в гору зводе...
Щось тоді як закричить!
Оттакого ще вам дива:
Хима, дівка соромлива,
На помості вже стоїть.

‡ ‡

»Пострівай, катюго клятий!...
За дружину Леся взяти
Хочу я... його пустить!«....
Вся громада заніміла
З дива Химиного діла,
Кат не знає що робить.

‡ ‡

Але возьний ані гадки:
Артикули зна й порядки
І рече судовий пан:
»Коли дівчина уцтива
Взять забійцю, милостива,
У малженський схоче стан, —

‡ ‡

То і право, і статути
Нам велять те слово вчути
І декрет такий вчинить:
Зараз їх обох узяти,
Швидше в церкві повінчати
Та й на волю відпустить«.

Кат сердитий зажурив ся,
Люд, зрадівши, звеселив ся,
Хима рада, аж скака!
Лесь поглянув на дівчину —
Запалясь... »А скинь хустину:
Гляну — дівчина яка«.

‡ ‡

Хустка впала. Та й негарна!...
І руда, і нечупарна,
Ще й кирпатий ніс чудний...
»Як такую взять почвару, —
Краще вже приймати кару...
Кате! гей, рубай мерщій!«

‡ ‡

Гуп сокира на колоду!...
Крик озвавсь серед народу...
Покотилась голова...
Кат радіє, звеселившись,
Люд похнюпивсь, зажуривсь,
Хима пада й зомліва.

‡ ‡

Ой за Луцьком, містом славним,
Та й звичаєм стародавним
Поховали козака:
Там долина — гей широка,
Там могила — гей висока,
Гей висока і стрімка!

Вітер віє по долині,
Розхиляє лист калини,
Що у Леся в головах;
І сіда орел крилатий
На могилі спочивати,
Налітавшись по степах.

‡ ‡

Сяс з неба сонце ясно,
І цвите калина красно,
А красу козак любив!...
Добре там йому лежати:
Все прибралось в пишні шати,
Соловейків чути спів...

Борис Грінченко.

ІСТОРІЯ

про грецького князя і чудесного лікаря дубана.

(З тисяча і одної ночі).

Над одним перським князівством в державі перській панував князь, що походив з грецького роду. Він був заражений проказою. Лікарі, що його лічили, вже не мали ніяких средств, котрими моглиб його вилічити. Якраз тоді случайно навинув ся лікар іменем Дубан.

Лікар Дубан учив ся лічити з книжок грецьких, перських, арабських, латинських, сирійських, турецьких і гебрайських. Він був незвичайно проворний і розумів ся знаменито на всяких зелах та корінях, тому і приготовляв такі навіть лікарства, яких не було у тих книжках, Коли довідав ся про недугу великого князя і що ніякий лікар не може його вилічити, убрав ся як міг найліпше, та виднав собі у князя послухане.

— Великий князю! — промовив лікар — я чув, що ніякий до тепер лікар не може ваше Величество вилічити з прокази, то я, наколи ваше Величество не погордить моїми лікарствами, обовязую ся сам вилічити!

Коли великий князь се почув, відповів лікареви так:

— Коли ти є так певним, що мене вилічиш з прокази, обіцяю тебе і твоїх наслідників збогатити, а крім того будеш моїм найблизшим повірником — але уважай, що не смієш мені давати пити ані прикладати ніяких лікарств!

— Можу і так вилічити ваше Величество — відповів лікар — і докажу се при помочи Бога, а завтра пічну лічити!

Лікар Дубан пішов сейчас домів і зробив пилаток (пилаток значить — гра, при котрій через перстень перекидуєсь галку, а також так зовесь сама гра), в нутрі від рукояти вигнутий і наповнив його зелами, які уважав взяти, щоби вилічити прокаженого князя. Також приготував деревляну галку і з тим всім другого дня пішов до князя, упав перед ним на коліна, після східного звичаю, і поцілував землю на знак покори та підданства. Потім встав і прикладаючи ліву руку до грудий, поклонив ся великому князеві тай так говорить:

— Великий князю! Є конечною річю, щоби ваша Високість сіли на коня і поїхали на площу де грають в пилаток.

Князь послухав ради лікаря, коли князь став на місці гри, лікар прийшов до нього і дав йому деревляну кулю, котру приготував.

— Ваше Величество, — каже лікар — забавляйте ся тою грою, кидайте тою кулею доти, поки руки і тіло вашого Величиства не спотяють ся. Коли лікарство, яке в нутрі сеї кулі я замкнув, розігрієсь від руки вашої Високости, тоді доперва пічне ділати воно на цілім тілі. А як ваша Високість втомить ся, тоді треба покинути гру, бо у тій

хвилі лікарство pomoже. Тоді зараз треба вернути до палати, піти до парні, натирати і вмивати добре своє тіло — а опісля покласти ся спати. Другого дня вапа Високість почують ся зовсім здорові.

Великий князь взяв пилку, їздив на кони, кидав та ловив деревляну кулю через перстень (обруч) а дворяни помагали йому у тій грі, та віддавали йому кулю, коли він хибив. Така гра тревала досить довго, так, що руки і ціле його тіло покрило ся потом. Таким чином розігріте лікарство почало на проказу ділати. Тоді князь заперестав гру, вернув у палату, прийшов до парні та вчинив все те, що лікар наказав. На другий день князь вставши, здивував ся, серце його наповнилось радістю, бо проказа уступила, а тіло стало вже таке, як би прокази ніколи перед тим не було. Князь вбрав ся і пішов до кімнати, де приймав на послуханю своїх підданих. Тут зійшли ся також і дворяни великого князя, що хотіли з цікавості довідати ся, чи новому лікареви удаєсь лічене? Коли побачили, що їх князь зовсім здоров, усі сердечно утішились.

Тоді увійшов до тої кімнати також лікар Дубан і хотів упасти перед великим князем на лице. Коли побачив се князь, прикликав його до себе, велів сісти біля себе, дякував йому завилчене перед зібраними, та разом з ним засїв до стола. Не на тім кінець, бо коли зібрані мали опустити княжу кімнату приказав скарбникови виплатити лікареви зі свого скарбу тисячу цекінів і вбрати в

богату дворянську одіж. Опісля також нагороджував його щедро ріжними добродійствами.

Треба знати, що великий князь мав при собі великого везира (президент міністрів, що був при тім начальником військ), чоловіка незвичайно лакого, завидного та склонного до всяких проступків. Великий везир гнівав ся і не міг дивитись на се, що великий князь так щедро обдаровує лікаря. Тому він старав ся позбавити лікаря ласки у великого князя. Одного разу прийшов везир до великого князя і сказав, що має йому виявити одну велику тайну. Коли великий князь поспитав його, що се має бути, везир почав розказувати таке:

— Ваше Величство! На велику заносить ся небезпеку для володаря, коли володар віддаєсь опіці такому лікареві чужинцеві, котрого вірність не є певна і досвідчена. А ваше Величство обсипує його добродійствами не знаючи про те, що лікар Дубан є поганим зрадником! Бо в якій иншій цілі він вкрутив би ся на сей двір як не на те, щоби ваше Величство позбавити життя?

— Звідки про се знаєш і що мені тут балакаєш? — спитав гнівно князь. Уважай собі, ти говориш з князем, тому говори правду, бо в те, щось сказав, не можу вірити!

— Ваше Величство! — Відповів везир — я о тім добре знаю і се хотів сказати, щоби ваше Величство не довіряли тому чоловікови. Зверніть, ваше Величство, на се свою увагу, коли ще доси сего не учинилисьте; бо ще раз кажу вам, що не для того прийшов тут яко лікар Дубан з Гре-

ції, котра є його вітчиною і не чого иншого вкрутив ся на двір вашого Величества, як лише, щоби сповнити свій злочинний намір, про котрий я говорив.

— Ні, се немислиме, везире, — перебив йому князь. — Я переконаний, що сей чоловік, котрого ти уважаєш за зрадника, є найчеснішою і гарною людиною і тому не має на світі чоловіка, милійшого мені над него. Знаєш сам, яким ліком, а радше чудом вилічив мене з прокази. Наколи би хотів відібрати мені жите, то чомуж би давав мені його. — Вистарчило би, як би лишив мене у моїй недузї, а тоді неминуча смерть мене чекала, бо жите моє в половині вже було знищене. Не підсувай мені отже несправедливих підозрінь, бо я місто, щоб тобі повірити, ще нині призначую сему великому чоловікови тисячу цекінів місячної платні, котру буде побирати до кінця свого житя. Бо, хоч би поділив ся з ним всіми моїми скарбами і цілою моєю державою, то ще не потрафив би я винагородити йому сего, що він учинив для мене. Однак знаю я добре, до чого ти зміряєш: його чесноти викликають у тебе заздрість, але безуспішні твої заходи. Памятаю я гаразд, як то сказав один везир своєму князеві Синдбадови, хочачи відвести його від вироку смерти на свого сина...

— Ваше Величество, даруйте мені мою смілість, та розкажіть ласкаво, що то сказав сей везир князеві своєму Синдбадови, хочачи намовити його, щоб не казав сина убивати?..

Грецький князь прихилив ся до просьби свого везира і таке розказав йому:

— Сей везир, що вже не раз радив князеви Синдбадови, щоби не вірив скаргам мачохи і не робив так, щоби потім мав сего жалувати, розказав йому таку подію.

Один чоловік мав чудово гарну жінку, котроу так горячо любив, що ніколи не зводив її з очий, о скільки позволяло йому на се його занятє. Коли раз важні справи змушували його віддалитись від жінки, купив сей чоловік папугу, котра не лише говорила, але вміла також оповісти про все, що лише при ній діяло ся. Опісля примістив її в клітці та віддав жінці, просячи її, щоб в часі подорожи держала папугу в своїм покою та опікувалась нею. Се зробивши, виїхав.

Коли вернув сей чоловік домів, сейчас став питати папугу про все, що діялось в часі його неприсутности. Послушна птиця розказала йому мно го таких річий, за які дійсно мусів сей чоловік жалуватись на свою супругу. З початку гадала жінка, що зрадила її невільниця, однак довідалась, що причиною сих сплетень була папуга.

Тоді постановила жінка пімститись на папузі, а рівночасно відвернути від себе підозріня. Коли одного разу муж виїхав на цілий день, вона веліла одній своїй невільниці обертати під кліткою жорна, а другій кропити водою на подобу дощу з верху клітки, третій пересувати перед папугою зеркало, в ліво і право при блеску свічок.

Коли на слідуючий день вернув муж і питав ся папуги, що діялось підчас його неприсутности, сказала папуга: »Мій любий пане! — громи, дощ, та блискавиці так мені цілу ніч докучали, що ле-

двим могла видержати. «. Муж, котрий знав, що ми нулої ночі не було жадної бурі, повірив, що папуга ніколи правди не говорить. Розсердивсь отже і убив папугу. Дперва пізнійше дізнав ся муж від сусідів, що правду говорила папуга про його жінку і тому дуже жалував, що убив папугу...

— Коли грецький князь скінчив оповіданє про папугу, сказав:

— Так і ти намовляєш мене проти лікаря Дубана, котрий тобі нічо не винен, однак я не послухаю тебе, щобим опісля не жалував, як сей муж, що забив папугу.

— Ваше Величество, смерть папуги мало що значила і знаю, що не довго жалував її пан. однак чиж тому, що заходить обава покараня невинного, не можна видати на нього засуду смерти? Чиж не досить, що оскаржують його о наставанє на Ваше житє? Бо де ходить о заобезпеченє житя монарха, там звичайно підозріне може служити правним доказом. Я однак не руководжусь ненавистю лише старанєм про ваше забезпеченє, колиж воно не на місці, то узнаюсь сам гідним карі. Що до Дубана, то нехай ваше Величество бережеть ся його тому, що з певних жерел знаю, що він є шпіон, який настає на Ваше житє. Правда, він хвилево вилічив Вас, однак хто знає, чи сей лік не покажесь в невдовзі шкідливим.

Сї слова захитали первісну гадку князя. Повний страху говорив він:

— Справді везире се дуже можливе, про що говориш і що сей лікар дійсно міг прийти тут, що-

би відобрати мені жите. Про се треба би роздумати...

— Найліпшим средством на се є післати сей час по лікаря Дубана і коли лиш прийде, кажи від рубати йому голову....

— Добре говориш, відповів князь, — при чім казав прикликати лікаря. — Знаєш, спитав князь, зрівши його, пощо я закликав тебе?

— Ні, ваше Величство, однак прошу об'явити мені свою волю.

— Казав я прикликати тебе тут, щоб позбути ся тебе.... відрубати тобі голову...

— Щож завинив я, ваше Величство і чим заслужив на смерть? — питав наляканий лікар.

— Тим — відповів князь, — що в останній хвилі дізнав ся я, що ти є зрадником і настаєш на моє жите.

Тоді зачав благати його лікар, щоб мав над ним милосерде, однак на дармо. А коли вже ані його просьби ані просьби дворян, котрі просили за ним, не помогли, коли вже кат з добутим мечем стояв над ним, звернув ся лікар ще раз до князя та просив його, щоб перед смертю позволив йому попрацатись з ріднею, та роздати знакомим свої книги, між тим одну дуже важну книгу хотів би подарувати також князеві.

— А чомуж та книга така цінна? — спитав князь.

— Тому, ваше Величство, що в книзі тій є чимало цікавих річий, а найцікавішою се, що коли вже мені відрубать голову, тоді, коли ваше Величство схочете отворити сю книгу і на шестій

карті третій вірш з гори прочитати, тоді голова моя буде відповідати на всі завдані вами питання...

Зацікавлений сим князь відложив сю смерть до слідуєчого дня. Слідуєчого дня окружений товпою цікавих, прийшов Дубан і приніс велику книгу, котру подав князеві, просячи ще раз о помилуванє. Однак даремні були його просьби. На даний знак голова його упала під мечем ката.

Коли упала голова лікаря у велику миску, отворила очи і так промовила: »Розложіть, князю, мою книгу!« — Король отворив книгу, і щоб легче розділювати клеючі ся картки, прикладав палець до уст, щоб змочити його слиною. І так довго перевертав картки сеї книги, мачаючи палець в слині, аж почала ділати отруя, якою напоєні були картки книги.

Коли постерегла голова Дубана, що князь не забаром умре, сказала: »От тобі, жерстокий нагорода за твою невдячність, за се, що повірив негідним донощикам! Смерть твоя була волею Всемогучого, котрий скорше чи пізнійше карає несправедливих володарів, так як чесних нагороджує!«

Ледви уста Дубана скінчили сї слова, легковірний князь упав на землю без житя.

ЧИТАЙТЕ

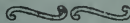
найбільшу і найпопулярнішу руську часопись в Канаді, засновану 12 років тому назад і найбільше розповсюджену від океану до океану

„Канадійський Фармер“

Читачі знайдуть в ній всі найважливіші канадійські і загальні новини і багато різних цікавих артикулів.

Оголошення в Канадійському Фармері суть найліпшим посередником між купцями а Українцями в Канаді.

В „Канадійському Фармері“ знайдете інтересні поучаючі статі, гарні оповідання, дописи з різних околиць, новини зі світа, вісти з старого краю, як також дещо смішного.

Кожний письменний Українець повинен заprenумерувати собі „КАНАДІЙСКИЙ ФАРМЕР“ коли хоче поліпшити свою долю.

„КАНАДІЙСКИЙ ФАРМЕР“ виходить що тижня і коштує: в Канаді річно \$1.50, до старого краю і Спол. Держав річно \$2.00.

Гроші висилати через „money order“, „postal note“ або в реєстрованім листі на адресу:

„CANADIAN FARMER“

BOX 3656.

WINNIPEG, - - MAN.